

JUDISK

KRÖNIKA

HOTET FRÅN IRAN

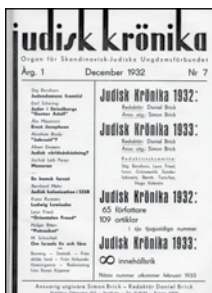
David Grossman motsätter sig domedagsretoriken och talar om

ATOMSKRÄCK

Ephraim Sneh fruktar ett nytt Hiroshima och talar om

SANNINGENS ÖGONBLICK

För 80 år sedan

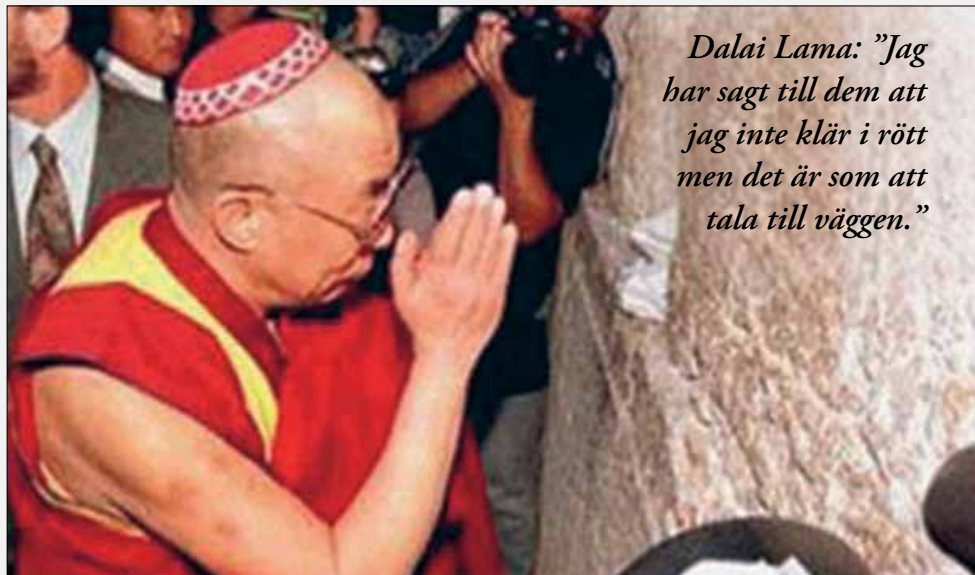

”Den judiska livsuppfattningens väsen tycks mig vara: bejakande av alla varelsers liv. Individens liv har blott mening om det bidrar att försköna och förädla alla levande varelsers liv. Livet är heligt, dvs det högsta värdet, varav alla värden äro avhängiga. /.../ och hur starkt medvetandet om livets helgande är levande hos det judiska folket visas klart av de ord som Walter Rathenau en gång yttrade i ett samtal med mig: ’Om en jude säger att han för sitt nöjes skull går ut på jakt så ljuger han. Enklare kan man inte ge uttryck åt medvetandet om samhörigheten med och helgandet av livet såsom det lever hos det judiska folket.’”

Albert Einstein
Judisk Krönika dec. 1932

CITATET

Nyligen hölls val till Stockholms Judiska Församlings fullmäktige. De tre partiernas ideologer formulerade tämligen snarlika partiprogram. Uppfinningsrika valparoller vädjade till medlemmarnas både hjärna och hjärta. Priset för den mest innehållslösa plattityden tog följande valspråk: ”Partiet XX vet att utan det judiska har vi judar ingen framtid.”

Dalai Lama: ”Jag har sagt till dem att jag inte klär i rött men det är som att tala till väggen.”

En andlig ledare har ordet

DEN FÖRRE israeliske överrabbinen Ovadia Yosef har på senare tid intensiverat sina attacker på israeliska domstolar, ”då de följer lagstiftningen i icke-judiska nationer i stället för Torans lagar”. Ett upprörande exempel är att ett domstolsvittnesmål av en kvinna är godkänt. Det är ”onda människor som till-

låter något sådant”, fastslår rabbin Ovadia Yosef.

Han hävdar vidare att de flesta israeliska lärare som undervisar i statliga skolor är kättare (”heretics”) med ett dåligt inflytande på sina elever. Israels rätts- och utbildningssystem är, enligt denne i vissa kretsar allra högst vördade rabbinen, ”ondskans korruperade makter”.

Källa: Ynetnews

Lika som bär

JULTOMTEN (rund bild ovan) och Stockholms rabbin David Lazar (ovan, t.v.) önskar – i sann ekumenisk anda – alla Judisk Krönikas läsare som snart firar jul, en god sådan.

Alla andra önskas en stundande ’Glad chanuka’, med klappar i åtta dagar.

En hälsning från ovan

ÖNSKAR glad chanuka gör också den israeliske överrabbinen Shlomo Amar (bild t.h.). Det gäller dock inte reformjudar. I en intervju förklarar han att det är bättre för en jude att inte fira judiska helger alls än att göra det i en reformsynagoga.

Reformrabbinen Uri Regev, som leder en organisation för religiös tolerans och pluralism, önskar dock överrabbinen allt gott men hälsar att hans åsikter leder till ökade konflikter i samhället.

... och ett gott nytt år!

Chefredaktören har ordet

När detta skrivs utkämpas ännu ett krig i Mellanöstern, där den enskilda människan – som alltid i alla krig oavsett på vilken sida av fronten hon råkar ha fötts – är ett oskyldigt offer.

På ena sidan civila palestinier, dödade när Israel besvarat elden från Hamas terrorister som sökt skydd i bostadshus, moskéer och sjukhus. På andra sidan offren för Hamas raketer: israeliska skolbarn och gamlingar i Sderot och Ashkelon som under tretton år överlevt tusentals, nästan dagliga, attacker i underjordiska skyddsrum.

Det är samma slags krig som Israel tvingades till sommaren 2006 när Hizbollah började beskjuta israeliska städer med vapen som smugglats in från Iran – detta efter att Israel dragit sig tillbaka från varje centimeter av libanesisk mark.

Varken kriget i Libanon, det förra eller senaste Gazakriget har handlat om bosättningar eller ockupation, såsom det brukar förenklas i debatten. Frågan har gällt och gäller fortfarande Israels själva existens.

Hamas och Hizbollah har aldrig tigit om sina mål. Samma dag som den siste israeliske bosättaren och den siste soldaten lämnade Gaza 2005 sa Hamas ledare Mahmoud Al-Zahar: "Varken befrielsen av Gazaremsan eller av Västbanken, eller till och med av Jerusalem, är tillräcklig för oss. Hamas kommer att fortsätta sin väpnade kamp tills hela vårt land är befriat." I Hamas stadgar görs det också klart att kampen inte handlar om en palestinsk stat, utan om ett religionskrig: "Domedagen kommer inte förrän muslimer bekämpar judarna och dödar dem" (paragraf 7).

"Det finns ingen annan lösning i denna konflikt än att Israels försvinner från denna region", har Hizbollahs ledare Nasrallah deklarerat.

Det hade inte behövt vara så om Israels grannar i stället använt sina resurser på att utveckla sina samhällen – och inte varit så besatta av tanken att med självmordsterrorism, raketer från Gaza och snart också Irans kärnvapen, förgöra den judiska staten.

JUDISK

KRÖNIKA

8 Sanningens ögonblick – Ephraim Sneh befarar ett nytt Hiroshima

10 Atomskräck – David Grossman om domedagsretoriken

12 Bokrecensioner – av Anders Carlberg, Eva Ekselius, Linda Olsson och Per Svensson

20 "Yiddish – Connecting Jewish People" – Lennart Blecher bland Chabadchassider och andra jiddischister i Malibu

21 Paris judiska kvarter – Maria Vajta Klamer upptäcker en värld från en svunnen tid

24 "Förintelsen trivialiseras i israelisk debatt" – av Anna Veeder

27 "Moraliska invändningar skall inte tystas av politiska krafter" – en gästkrönika av Anders Carlberg

28 "En enda stor såpa" – Israelkrönika av Arne Lapidus

34 Rangoons judiska församling har överlevt diktaturen – Tarja Salmi-Jacobson har besökt Burma

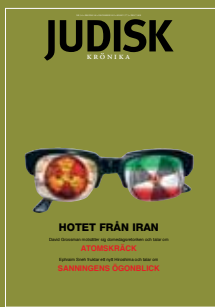

36 Det åtråvärda passet – Henryk Szafir om israelernas polska inkörsport till Europa

44 Fyra hundra promenerade med kippa på huvudet genom Malmö. De flesta icke-judar – av Barbro Posner

47 "Har judiska församlingen en framtid?" – ett debattinlägg av George Braun

**Chefredaktör
och ansvarig utgivare**

Jackie Jakubowski
judisk.kronika@tele2.se
tel: 08-660 70 62

Utges av
Stiftelsen Judisk Krönika

Redaktionsråd
Lars Dencik, David Grossman,
Peter Luthersson, Margit
Silberstein, Nina Solomin
och Peter Wolodarski

Annonsavdelning
Thomas Wolff
tel: 031 285 095
mobil: 0708 580451
thomas.jk@telia.com

**Ekonomi, administration
och prenumeration**
Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 onsd. fred.
liat@telia.com
prenumerationspris 395 kr/år
studerande 250 kr,
till utlandet 495 kr
lösnnummerpris 75 kr
plusgiro 54 120-1

Adress:
Box 5053, 102 42 Stockholm
fax: 08-660 38 72
Hemsida på internet:
<http://www.judiskkrönika.se>

Utkommer med 6 nr per år.
Nästa nummer: 8 mars 2013
Manusstopp: 21 januari 2013

Tryckt hos Grafiska Punkten

Producerad av Gabor & Co

issn 0345-5580

Prenumeration på Judisk Krönika
ingår i medlemsavgiften till
Judiska Församlingen.
Adressändringar skall meddelas
den lokala församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
För obeställt material ansvaras ej.
Förbehåll mot elektronisk
publicering måste meddelas av
artikelförfattaren.

En nyligen genomförd opinionsundersökning av Israels Central Bureau of Statistics visar att man kan vänta sig en dramatisk ökning av antalet ultraortodoxa (så kallade haredim) i Israel inom femtio år. Fram till år 2019 kommer deras antal att öka till 1,1 miljoner – att jämföra med 750 000 för ett par år sedan. År 2059 kommer det, enligt statistiska beräkningar, att finnas lika många ultraortodoxa som icke-ultraortodoxa judar i Israel. Det innebär att haredim – som ofta inte ens erkänner den judiska statens auktoritet och i många fall till och med ifrågasätter dess existensrätt – tillsammans med landets araber kommer att utgöra en majoritet av Israels befolkning. Vi kan bara spekulera i vad detta skulle betyda för diasporans relation till staten Israel.

Vi kan också gissa vad denna utveckling skulle innebära för landets karaktär som modern, västerländsk, demokratisk och judisk stat; för ordets frihet; för kvinnans ställning; för en skolundervisning som inte rymmer Darwins lära, m.m.

Skrämmande exempel på haredims intolerans och inflytande i dagens israeliska samhälle är bara en föraning om den kulturkamp mellan fundamentalism och modernitet som av allt att döma kommer att intensifieras de närmaste åren.

Judiska haredim må ha samma klädsmak som medlemmarna i den ultrakristna Amishsekten i USA, men de sistnämnda har inga anspråk på politisk makt i det amerikanska samhället och inga andra önskemål än att bli lämnade i fred med den livsstil de valt. Så är det inte med den judiska (eller den islamistiska för den delen) fundamentalismen. Ultraortodoxa i Jerusalems och Tel Avivs växande förstäder strävar efter politisk makt för att kunna påtvinga alla landets judiska medborgare sina värderingar och sin tolkning av judendomen. De ställer krav på ekonomiskt stöd till sina egna skolor och socialhjälp till ultraortodoxa som valt att inte arbeta, inte betala skatt och inte göra militärtjänst. Det var inte riktigt så Israels grundare hade tänkt sig. Deras sionistiska vision handlade

om ett modernt, öppet, pluralistiskt och liberalt samhälle. Visserligen höjdes, redan när den judiska staten grundades, röster från ultraortodox håll som krävde en judisk statsbildning grundad i Torans lagar, men denna uppfattning tillhörde en liten minoritet. De ortodoxa judarna, företrädade av den tidens ledande harediparti, Agudat Israel, var realist. Partiets ledare, rabbin Isaac Breuer, förklarade visserligen för en FN-kommission 1947 att man ville ha en "judisk stat som erkänner Torans lagar och denna lagstiftning skall tillämpas på samhällets alla områden". Men samtidigt deklarerade Agudat Israel pragmatiskt att man erkänner den framtida *sekulära* statens auktoritet.

David Ben-Gurion, Israels förste premiärminister, ville ha en sekulär stat – motsatsen till en teokrati där religionen styr samhället. Men han var också realist och pragmatiker: han gick med på att utse shabbat, och inte söndag, till officiell vilodag i Israel. Han accepterade också att ett begränsat antal jeshivastuderande skulle få dispens från militärtjänst, och att det ortodoxa rabbinatet skulle ansvara för civilrätten. Men där skulle gränsen gå för rabbinatets inflytande på det israeliska samhället.

Redan sexton år senare såg Ben-Gurion att ultraortodoxins målmedvetenhet var större än hans möjlighet att förhindra rabbinatets inflytande på det sekulära samhället. I ett brev till sin efterträdare på premiärministerposten, Levi Eshkol, skrev Ben-Gurion att "haredims politiska ambitioner är ohälsosamma".

Denna situation har bara blivit allt mer "ohälsosam" med åren. Ben-Gurion kunde inte ana att ultraortodoxin sextiofem år senare, genom hot, mutor och utpressning, skulle skaffa sig ett oproportionerligt stort inflytande över samhället.

Idag ses haredims politiska ambitioner av många till och med som ett hot mot Israels fortsatta existens som judisk stat. Ephraim Halevy, Israels förre chef för underrättelsetjänsten Mossad, varnade nyligen för denna utveckling i en uppmärksam intervju: "Ultraortodox radikaliserings utgör ett större hot mot Israel än (Irans president) Ahmadinejad".

De som protesterar mot religiös intolerans och politisk extremism påtvingar inte ultraortodoxin sina värderingar. Det enda de kräver är respekt för sin egen uppfattning.

Den kulturkamp som nu pågår är inte symmetrisk. De som protesterar mot till exempel behandlingen av kvinnor som bespottas när de passerar Jerusalems ultraortodoxa förorter, hävdar bara sin rätt att som medborgare i en demokratisk stat utöva sin religionsfrihet – vilket också borde betyda en frihet från religion, särskilt i ultraortodox tolkning.

De som protesterar påtvingar inte haredim sina värderingar. Det enda de kräver är respekt för sin egen uppfattning.

De som kräver stopp för haredims våld accepterar inte att en minoritet (cirka tio procent av landets befolkning) tillskansat sig en oproportionerligt stor politisk makt. De har fått nog av det korruperade rabbinatet som gör livet svårt för alla som tvingas anlita dess tjänster vid konvertering, vigsel eller skilsmässa.

De icke-ultraortodoxa medborgarna accepterar inte att judendomen – hela det judiska folkets kultur- och religionsarv – håller på att kidnappas av extremister.

I den kulturkamp som pågår tycks det inte finnas några gränser för vilka

”argument” de ultraortodoxa är beredda att tillgripa. När tusentals israeler nyligen gick ut på Jerusalems och Bet Shemeshs gator för att demonstrera för demokrati och religionsfrihet, svarade haredim med en provokation som överskrider alla moraliska spärrar: en tågagn kördes fram med dussintals barn och vuxna klädda i randiga (och välstruktura) fångdräkter med gula davidstjärnor på bröstet (se bild sid. 26). Pressfotografer tog bilder av barn, ledda av sina fromma föräldrar och gudfruktiga lärare, höjde sina händer för att skapa en association till det berömda fotografiet av en judisk pojke i Warszawas getto (sid 24). De ultraortodoxa demonstranterna ropade ”nazister!” till de israeliska poliser som försökte hålla ordning på platsen.

För dem som kan tillåta sig att på det viset skända minnet av Förintelsen är ingenting heligt. De må själva kalla sig haredim – vilket på hebreiska betyder att bäva inför Gud – men deras fanatism har gjort dem döva för både de människor bland vilka de lever och för den Gud vars ord de anser sig ha monopol på att tolka.

En förklaring till haredims extremism kan vara modernitetens lockelse. Också för unga män och kvinnor i ultraortodoxins fästen i Jerusalem och Bet Shemesh. Inga rabbiniska förbud mot mobiltelefoner och internet, eller påbud att bära burkaliknande ”skydd” mot manliga blickar, kommer att kunna stoppa den moderna utvecklingen.

I längden kommer haredim inte heller att kunna tysta ner den majoritet av Israels befolkning som fått nog av ultraortodoxins inflytande över deras liv.

Allt fler börjar inse konsekvenserna för staten Israels framtid om polariseringen mellan landets religiösa och sekulära befolkning inte stoppas. Den nya opinionsrörelsen ”Uppvaknande” kräver att sekulära Jerusaleminvånare och -besökare skall kunna vistas i hela Israels huvudstad. Så är det inte idag. Vissa stadsdelar har förvandlats till stängda getton där kvinnor och män tvingas gå på var sin sida av trottoaren, där kvinnor måste sitta längst bak i bussen och attackeras med spott och stenkastning om de inte följer en *dress code* som sammanfaller med de iranska ayatollornas klädsmaak.

Det finns uppenbarligen anledning för Israels president Shimon Peres att beteckna utvecklingen som ”en kamp om Israels själ”.

Det borde inte vara svårt för var och en av oss, diasporans judar, att ta ställning till vilken sida vi befinner oss på i denna israeliska kulturkamp: intoleransens och fundamentalismens eller pluralismens och demokratins.

Judisk Krönika välkomnar kommentarer och debattinlägg kring frågor som tas upp på ledarplats eller i andra delar av tidningen. Skriv till: Judisk Krönika, Box 5053, 102 42 Stockholm eller maila till: judisk.kronika@tele2.se
Manusstopp nästa nummer: den 21 jan. 2013.

Temperaturen stiger i konflikten om påstådda iranska planer på att skaffa sig kärnvapen. Detta än så länge verbala krig mellan Iran å ena sidan och å den andra USA, EU, Israel och (mer diskret) de sunnimuslimska länderna, utspelar sig inför öppen ridå. Senast i slutet av september under FN:s Generalförsamling möte i New York. President Barack Obama slog i sitt tal ännu en gång fast att USA kommer att göra "vad som måste göras" för att förhindra kärnvapen i Ahmadinejads händer. Den iranske presidenten bidrog å sin sida i sitt tal med ytterligare ett argument varför Israel bör upphöra att existera: den judiska staten har "inga rötter i Mellanöstern" och utgör ett "störande moment" för Iran, och måste därför "elimineras".

I Israel är meningarna delade om det iranska hotets omfattning och om hur detta hot bör bemötas. Här publicerar vi två inlägg i denna debatt:

Förre regeringsledamoten för Arbetarpartiet Ephraim Sneh fruktar ett nytt Hiroshima och talar om

SANNINGENS ÖGONBLICK

Författaren och fredsaktivisten David Grossman motsätter sig domedagsretoriken och talar om

HYSTERISK ATOMSKRÄCK

